



SLOVENSKA.

A. Medved: **Poezije**. Založila „Katoliška Bukvarna“ v Ljubljani. Tisk „Katol. tiskovnega društva“ v Postojni. Str. 262. — Pesnik, ki je zbral v tej zbirki svoje raztresene ude, je tako odlična prikazen na slovenskem Parnasu, da se moramo ozreti obširneje na njegove poezije, dasi je ravno čitateljem „Dom in Sveta“ znan od blizu in ga od meseca do meseca srečujejo v predalih našega lista kot zvestega in neumornega sodelavca na našem lepovednem polju. Veliki uspeh, ki so ga dosegli Medvedove „Poezije“ takoj prve tedne, ko so izšle, in prijazni sprejem pri občinstvu, o katerem priča zlasti „Leonova družba“, ki je priredila poseben Medvedov večer s predavanjem in razgovorom o pesnikovih idejah, nam jamčita, da se tudi naše vrstice ne bodo smatrale kot reklama one vrste, kakršno zasledujemo, žal, dandanes tako pogostokrat, ampak kot objektivna ocena literarnega pojava, ki zasluzi izredno pozornost.

A. Medved je tako samonikla, izvirna pesniška individualnost, da je šla moderna skoro brez sledu mimo njega. Kar je, to je iz sebe, posnemal ni nikogar in se ni vdajal tujim vplivom v znatnejši meri niti v idejah, niti v obliki. Medved je refleksiven pesnik, mož trpke in odločne ideje, ki si ukloni vso objektivno zunanost in vsa subjektivna čustva. Iz knjige prirode čita skrite misli, kakor iz trepetajočega srca in iz hrumečega življenja. Njega ne premoči pestri cvet, da ne bi pogledal vanj in našel v njegovem dnu skritega semena, in solnčni soj ga ne navduši tako, da ne bi opazoval tudi temne sence, ki ga spremlja.

To pa ni moderno. Značaj najnovejšega pesništva je impresionističen. Mladi pisatelji stojé pod vtiskom trenutnega čustva ter izražajo svoje nejasno, fiziološko razpoloženje v božajočih stihih z nejasnimi črtami, mehko božajoče v sentimentalnem zamaknjenju. Njih nedoločne misli plavajo v muzikalnih verzih kakor boječe sence ter se gube v meglenih daljavah. Nekaj mehkužnega je v teh simbolistih in de-

kadentih, nekaj bolešno-občutnega v njihovih za vse najtanjše finese uglašanih živcih. Oni ne vidijo stvari, ampak občutijo vse tisočere nijanse trepečočih žarkov okoli nje, in njihova beseda je mehak odmev, ki se vrača iz tuje, tajinstvene dežele. Tudi pri njih srečujemo ideje, a te se le hipoma zablisejo, kakor modrikast blisk v temni noči, da trepečejo dalje v naših dušah kot spomini nečesa, kar je minilo. Modernist tudi s pozitivnimi idejami ne more doseči svojega efekta, ki je proračunjen le na čustveno razpoloženje. On neče ideje, ampak le neko nejasno stanje v fiziološko-psihološkem zmislu, za katero si je Nemec prilagodil izraz iz glasbe — Stimmung, in ki mu v našem bolj jedrnatem, konkretnem jeziku nimamo enakega. Najljubše so mu paradokсне ideje, ki ne vedejo do logičnih zaključkov, ampak puščajo za sabo le nemiren dvom in bridko resignacijo.

Tako pesništvo je mnogokrat izraz novodobne nervoznosti in hlastanja po novih, nečutenih efekti. Ako se leposlovec poda predaleč na tej poti, zaide popolnoma v stran in začne opevati čisto nenormalna razpoloženja in bolešna čustva, ki nimajo več stika z realnostjo sveta in z logiko življenja. Stalnost svetovnega naziranja je že izginila, in zdaj se začne v nejasnih barvah in fantastičnih domišljijah prelivati tudi duševne predstave v sanjav, orgiastičen kaos. Pesnik nima več prostora v krogu zdravih ljudi in gre po svoje predmete med nenormalni svet; zato modernisti tolikokrat popisujejo in opevajo blazne in polblazne ljudi. Nekaj demonsko temnega je v tem pesništvu poljasnih afektov in slabotnih strasti.

Medved je pa jasen, odločen in zanaša krepki žarek svoje misli direktno v zunanje stvari, da jih razsvetli in uspodobi. Njegove misli so često temne, in mnogokrat ga srečamo že prav ob robu prepada, a tudi v teh brezzvezdnih trenutkih je kompozicija pesmi jasna in njegova logika prodira zmagonosno do smotra, ki si ga je postavila. V vsaki pesmi zasledujemo krepak načrt, ob katerem je — skoro bi rekel — arhitektonsko pravilno zgra-

jena. Medved je često težak v mislih in izrazu, a če se vglobimo vanj v celoti, nam stopi pred oko čisto logični sestav njegovih misli. V velikih potezih očrta svoj predmet in izpušča, kar je stransko in nepomembno. To, kar misli in čuti v Medvedovih pesmih, je človek, trd in značajan, ne pa njegova slabotna senca.

V zbirki, ki jo imamo pred sabo, je Medved svoje pesmi izbral. Mnogo jih je še, ki pa niso dobile dovoljenja, da bi vstopile v to lepo zaokroženo zbirko. Pesnik je sam izbral to, kar smatra kot pravi odsvit svoje duše in v čemer hoče literarno živeti.

Značilno je za Medveda, da stopi takoj s prvo pesmijo, ki je nekako geslo vsej zbirki,



Anton Medved.

v nasprotje s sodbo sveta, ki sodi vse le po osebi in vprašuje le: čigavo? Svoj lastni pevski poklic pa je popisal v krepkih verzih:

Na brzih krilih drobnih ptic,
v vonjivem jutru prerojen,
zamačen v raj nedolžnic lic,
strmeč v večera tihi sen,
s trpečim bratom sam trpeč,
za domovino v roki meč,
v trpljenju mož, v ljubezni zvest,
za radost rahel in bolest:
vsekdar naj pevec duše vnete
zemljanom kaže vzore svete.

Medved ima čuteče srce za prirodno lepoto, ki ga dela mehkega in nežnega. On opeva pomlad, ki je priplula na solčnih petrotih, ali večer, ki mu je vdihnil krasne stihe:

Že je luna vstajala
na oboku neizmernem,
trta se je majala
v hladnem vetercu večernem.

Ptice so potihnile
nad potokom hitrobežnim,
vame pak so dihnile
pesmi z glasom sladkonežnim.

Stokrat mi pozdravljene,
moje hčericice edine,
stokrat bolj pozdravljene
kakor moje bolečine! —

Kar opazuje okoli sebe, vse premišljuje, a s premišljevanjem pride razočaranje in bridka izkušnja, tako da v svojih otroških pesmicah že blagruje otroka:

Spominov nima, ni spoznanja,
in srečen je otrok vsekdar;
kjer ni spominov, ni kesanja,
kjer ni spoznanja, ni prevár.

Medvedove pesmi so vzrasle iz njegovega življenja. On opeva Vlahinjo, „temno reko“, in Bohinj, kamorkoli ga je zanesla usoda.

Skozi vse bridke verze, ki razodevajo njegovo globoko razočaranje, pa se svetijo svetli žarki ljubezni, ki ga dviga do višjih vzorov. Najtoplejša je njegova ljubezen do rajne matere. Noben slovenski pesnik ni toliko krasnih stihov posvetil svoji materi, kakor Medved. Vsako leto na praznik vernih duš je izšla kaka Medvedova pesem, naslovljena na rajno mater. V teh pesmih je toliko nežnega čuta in one globoke krščanske resignacije, ki dviga svoje mirno oko od solzne zemlje v neznano deželo onkraj groba, da bi že te pesmi same zagotovile Medvedu ime pravega pesnika.

Ljubezen do očeta in do prijateljev se mu razširja v splošno ljubezen do človeštva, zlasti do trpečih sobratov. Pa življenje mu je preozko. Njegov duh se vtaplja v premišljevanje smrti in njene groze. Uprav te pesmi so posebno značilne za Medveda, ker se v njih najbolj kaže njegov refleksivni duh, ko se povzpne v kraljestvo breztelesnih idej.

V „Gazelah“ se vedno bolj kaže filozofski značaj Medvedov. Marsikje postane pesimist, ki z mrkim očesom in bridkim čuvstvom gleda na življenje. A žarki krščanske misli razsvetlujejo te temne slike, in iz obupa ga reši zavest, da Bog ni ustvaril človeka le za trpljenje:

Sladak spomin naj se objame z upom,
da vendarle za srečo smo rojeni.

V „Gazelah“ je njegova poezija misleča, ni pa še bodeča. Medved ni obstal na tej poti, ampak je krenil dalje na pot satire. „Bršljan in bodičje“ je naslovil zbirko pesmi, v katerih je udaril na dan njegov žgoči sarkazem. Glede na čvrsto obliko in na jedrnat izraz so te pesmi najbolj dozorele izmed vseh. On ne prizanaša ne sebi, ne drugim. Tu biča politike, ohole učenjake, klečep lazke samopridnike, se zadira v kritike in pove marsikatero gorko o naših literarnih razmerah. O dekadentizmu pravi na primer:

Zdaj v knjigah misli nimajo prostora,
osladna čustva hoče piti svet,
a misliti ob pesmih — o pokora!
Točimo torej solze spet in spet!
Ne solz — točimo rajši le solzice ...

In ravno tako persiflira tudi sirovi naturalizem, ki mu

le to, kar z roko se lahko zagrabi,
poslej je vredno lepih barv in rim ...

Pa vendar tudi tu Medved ne zaide popolnoma le v satiro. Poleg milejše šaljivosti se tudi v teh bodečih verzih najdejo mehki cvetovi pesnika, ki se zaveda, da

v življenja službo sem prišel začasno
z nalogo tiho — mislit in trpet.

Tudi epičnih pesmi je cela vrsta v „Poezijah“. Ker je Medved v prvi vrsti lirik, so se mu v tej zbirki najbolj posrečili epsko-lirični spevi, kakor „Sveti večer“, „Ponočni gost“, „Ob vrnitvi“. Motivi so jako različni, vzeti iz življenja („Zaroka“), iz zgodovine domače ali tuje.

Posebno pozornost bi zaslužila še arhitektonika Medvedovih pesmi. Njegove misli se zlagajo v trden sklad, ki izzveni navadno v krepak in efekten sklepni akord. Prav tipično sta disponirani n. pr. pesmi „Žal in kes“ ter „Vlahinja“.

Mnogo lepega je pri Medvedu, a to, kar ga povzdiguje, je njegovo neutešno hrepenenje po idealu, ta želja, ki mu ne dá mirovati in najti sreče

nikdar, nikdar,
dokler ni duhu ožjih mej,
ni danih srcu trjih spon.
Iz raja v raj, naprej, naprej ...
Vse pretesno, vse pretemno!
Naprej drevimo se ... doklej?
Zakaj? — Oh ali ne zato,
ker nismo tu doma? Povej — !

Medved je klasik po misli in obliki, ne v smislu onega klasicizma, ki je zajemal svoje motive in izraze iz stare mitologije, ampak v smislu one umerjene, mirne umetnosti, ki je

bila vsikdar lastna estetsko najvišje izobraženim duhovom. V njegovih „Poezijah“ opazujemo vedno napredovanje proti čistejši obliki in jasnejši misli. Mnogo vonjavega, nežnega cvetja prve mladostne poezije se je Medvedu osulo in več ne zacvete. A iz cvetov dozoreva vedno klenejši sad, ki nam ga nudi Medved že pri vstopu v svojo moško dobo.

Medved še ni končal svoje poti. Njegova pesniška individualnost se je izčistila in je dozorela, in upati smemo, da bomo priče še nadaljnemu njegovemu razvoju.

Dr. E. Lampe.

Slovenske Večernice. 57. zvezek. Izdala in založila „Družba sv. Mohorja“ v Celovcu. 1905. Str. 160. — Dejstvo je, in sicer ne ravno veselo, da se je slov. izobraženstvo še posebno v zadnjem dvajsetletju bolj in bolj odtujevalo ljudstvu in da je končno skoro popolnoma izgubilo stik s preprostim narodom. Hvala Bogu, da so se te razmere zadnji čas že nekoliko izboljšale. Posledice tega odtujevanja niso izostale. Poleg veliko drugih je znatna tudi ta, da se je obenem z izobraženstvom odtujilo tudi slovstvo preprostemu ljudstvu. Veliko knjig in mnogo spisov se je razposlalo v zadnjem desetletju med Slovence, a ljudstvo, jedro naroda, ni vedelo zanje. Krivo temu je, ker je zavel nov, tuj, modern duh tudi v slovstvo, duh mehke in domišljave sentimentalnosti in malokdaj globoke, večinoma pretirane in neresnične psihologije. Tako je pustilo slovstvo ljudstvo za sabo in šlo mimo njega. Slovstvo pa, ki se ne opira na narod, ni stalno. Gotovo so se našle tudi tu izjeme, a še na te je kolikortoliko vplival duh modernega slovstva. Nedvomno se je pokazal ta duh nekoliko tudi v knjigah „Družbe svetega Mohorja“. Pisatelji so se sicer trudili, da bi pisali preprosto, pa se jim ni vselej popolnoma posrečilo, ker so pač navajeni drugače pisati. Da se poizkuša „Družba sv. Mohorja“ otresti tega nezdravega duha, nam pričajo letošnje „Slovenske Večernice“.

V povesti „Pošteni ljudje“ je pisatelj Jos. Kostanjevec precej zadel ljudski ton. Vodilna ideja je stara, a v novi obliki vedno nova. Pripovedovanje je naravno in neprisljano, epizode dobro uvrščene druga za drugo. Slog je gladek, in jezik za ljudstvo razumljiv. — Tudi v drugi povesti „Nesrečnež“ je pisatelj dr. Anton Medved izkušal pisati kolikor mogoče za ljudstvo in preprosto, pa je zašel nekoliko predaleč. Gotovo moramo priznati pisatelju, da je imel najboljši namen, podati življenje nesrečnežev v prijetni in lahkotni obliki in bravcem najboljših in najbolj